

Historische Vereniging

Zuidoost-Drenthe

Nieuwsbrief

Van het bestuur

Hierbij ontvangt u de derde Nieuwsbrief van onze vereniging, die op 7 februari 1992 van start is gegaan.

Hoewel we deze Nieuwsbrieven graag nog wat frequenter zouden willen laten verschijnen, blijkt in de praktijk steeds weer, dat de realisering nogal wat voeten in de aarde heeft - nog afgezien van de kosten, die de aanmaak en verzending steeds weer met zich meebrengt.

Toch vindt het bestuur het van essentieel belang om door middel van deze geschriften de band met de leden te onderhouden. We merken ook dat het in een behoefte voorziet!

Mocht u suggesties hebben voor komende nummers (of wilt u zelf een bijdrage leveren) dan houden we ons bijzonder aanbevolen.

In dit nummer kijken we terug naar onze jaarvergadering, we kondigen onze volgende bijeenkomst aan, we filosoferen wat over onze historische reeks en we proberen de werkgroepen van de grond te krijgen.

Landverhuizers uit Emmen

De eerstvolgende bijeenkomst van onze vereniging zal zijn op woensdag, 17 maart a.s. Als onderwerp op die "vergadering" koos ik "Landverhuizers uit Emmen".

Deze bijdrage is opgebouwd uit een aantal "blokken", met pauzes tussendoor, waarin u zich kunt verreden en/of met andere belangstellenden van gedachten kunt wisselen.

Over de plaats van samenkomst leest u elders in deze Nieuwsbrief.

Hier volgt een korte introductie van mijn verhaal: In 1846 en volgende jaren vertrokken er heel wat Emmenaren naar Noord-Amerika, omdat men

Maart 1993, 2e jaargang nr. 1

daar een betere toekomst meende te hebben dan hier in Drenthe. Ook waren er godsdienstige motieven, die een rol hebben gespeeld. Het merendeel van de emigranten behoorde tot de zogenoemde Christelijke Afgescheidenen - de volgelingen van ds. H. de Cock uit Ulrum, die zich in 1834 had losgemaakt van de (Hervormde) Kerk. Maar er waren ook Rooms-Katholieken die de sprong in het duister waagden. Het was in die tijd uiteraard een gedurfde onderneming, want de meesten zouden het oude vaderland nooit weer zien - er was geen terugkeer mogelijk!

Twee Emmenaren, die naar de nieuwe wereld trokken (Egbert Frederiks en Evert Zagers), hebben later in Amerika een soort dagboek geschreven waarin zij hun motieven, hun reis naar Michigan en wat ze in Amerika beleefd hebben, optekenden. Ook is er veel bekend van een zekere Rabbers (geen onbekende naam in Emmen!), die als energieke jongeman veel heeft betekend.

Afhankelijk van de tijd die mij ter beschikking staat (en als ik u dan nog niet heb verveeld), hoop ik over andere pioniers uit Emmen en omgeving (Sleen, Coevorden) het één en ander te vertellen. Zo zijn er brieven bewaard gebleven, van emigranten aan achtergebleven familieleden en vrienden in Drenthe, waarin ze tal van raadgevingen doen indien deze lieden ook naar Amerika zouden willen komen. Dat geeft een getrouw beeld van de ontberingen die hen te wachten stonden.

Tenslotte kan ik dan nog iets vertellen over de stichting van het dorpje Drenthe en de lotgevallen van de eerste bewoners. Al met al hoop ik, dat we een interessante avond hebben, waar het, gezien de opzet, gezellig vertoeven is en waar we bewondering krijgen voor oude plaatsgenoten.

Ik hoop, dat uw nieuwsgierigheid voldoende geprikkeld is! Graag tot ziens op woensdag, 17 maart aanstaande.

Ger de Leeuw.

De almanak

Op de jaarvergadering werd meegedeeld, dat het bestuur afslapt van het idee om jaarlijks een almanak te gaan uitgeven. Op het ogenblik is dit gewoon niet haalbaar. Immers om elk jaar weer een goed gevuld boekwerk met lezenwaardige en (wetenschappelijk) verantwoorde bijdragen het licht te doen zien is (nog) niet mogelijk.

Het aanbod van artikelen is nog te beperkt en dat betekent, dat we geforceerd moeten gaan schrijven om een jaarboek te vullen. Dat gaat ten koste van de kwaliteit en dat moeten we zien te voorkomen.

We zijn wat bescheidener geworden: we starten een serie "De historie van het Suydevelt" en proberen dit uit te geven zo gauw we een bepaald aantal pagina's copij in bezit hebben. Daarvoor zullen we moeten proberen geld bijeen te krijgen om de uitgave te realiseren. Wellicht kunnen toekomstige uitgaven uit de eerdere opbrengsten bekostigd worden. Op dit ogenblik beschikken over de volgende artikelen: J. Bakker: De grote kerk te Emmen; P. Dokter: De veldnamen in de groenlanden van Emmen en Barge; G. de Leeuw: Turfexperimenten; W. Visscher: De Coöperatieve Ammoniakfabriek "De Ronde" 1918 - 1924; G. de Leeuw: Landverhuizers uit Emmen; W. Visscher: Kanaalgravers in en om het Oosterveen 1853 - 1888. Sommige artikelen moeten nog iets bijgeschaafd worden.

Wanneer we hierbij nog een redactioneel voorwoord optellen en een bijdrage van een gerenomeerde Emmenaar, dan denken we voldoende materiaal te hebben voor de eerste uitgave in deze reeks. Het is een mooie afwisseling van veen- en zandverhalen.

Mocht u zelf nog een artikel hebben liggen, welke ook voor opname in deze serie in aanmerking komt, dan vernemen wij het graag. De redactie wil ook best helpen om het "persklaar" te maken. Schroomt u vooral niet uw bescheidenheid te overwinnen.

De redactie.

Historisch café

Op 17 maart a.s. houden we ons eerste "historisch café". We kozen daarvoor het bruine café ("Veenlust") op het terrein van het Nationaal Veenpark, te Barger Compasuum. De ingang is bij de molen. U moet dus de ingang voorbij rijden, richting Barger Compasuum en dan ziet u aan uw linkerhand (zelfs in het donker?) korenmolen "De Berk", zón

tweehonderd meter na het passeren van de afslag naar de ingang. Er is op het terrein voldoende mogelijkheid om uw vervoermiddel kwijt te raken. Over de brug links (tegenover de kerk) is het café. We beginnen om (goed) acht uur.

Aangezien slechts een beperkt aantal (ongeveer 50) in het café een plaats kan krijgen, is deze bijeenkomst speciaal bedoeld voor leden van onze vereniging. Mocht u nog geen lid zijn en wilt u deze happening niet missen, dan is er maar één mogelijkheid: **NU lid worden!**

Omdat u die avond uw eigen drankjes dient te betalen en u dus geld bij u hebt, is het misschien verstandig om ook de contributie meteen voor 1993 te betalen. Dat bespaart u veel rompslomp en de penningmeester nogal wat portokosten! De heer Bakker zal u dan dankbaar zijn!

Zoals bekend zal onze voorzitter, Ger de Leeuw, wat vertellen over de Emmer landverhuizers uit 1846 en volgende jaren.

Ook zal worden geprobeerd om de werkgroepen van de grond te krijgen. Indien u mee wilt doen (**het is uiteraard geen verplichting**) dan gelieve u het hierbij gevoegde formulier in te vullen. U kunt het die avond aan één van de bestuursleden ter hand stellen.

Nog liever hebben we dat u het direkt terugzendt naar de secretaris, zodat de groepen die avond al geïnstalleerd kunnen worden.

Secretariaat en redactieadres:

G. Katoen
Ruinerbrink 37
7812 RA Emmen
Telefoon: 05910-13779

Notulen Jaarvergadering

De jaarvergadering vond plaats op 22 januari 1993, in het Nationaal Veenpark.

Aanwezig: het voltallig bestuur en 41 leden, c.q. belangstellenden.

Adviseur Ger de Leeuw treedt met toestemming van de vergadering tot agendapunt 4 (bestuursamenstelling) op als waarnemend voorzitter, daar voorzitter Jan Bakker door drukke werkzaamheden niet in staat was de voorbereidingen van de jaarvergadering bij te wonen.

1. De voorzitter heet allen welkom en wenst ieder een voorspoedig 1993.

2. Secretaris Gerard Katoen komt dan aan het woord met een korte terugblik op 1992.

Alhoewel de vereniging nog geen jaar oud is (de oprichtingsvergadering was op 7 februari 1992 in het Nationaal Veenpark), is deze jaarvergadering toch al de vijfde bijeenkomst.

Het eerste jaar was een moeilijk jaar, in die zin, dat de organisatie in veel opzichten haar vorm nog moest vinden. Toch resulteerden de inspanningen van het bestuur in een tweetal nieuwsbrieven en een drietal lezingen. De eerste lezing vond plaats op 17 april 1992 in de Openbare Bibliotheek te Emmen. Paul Dokter sprak die avond over oude veldnamen in de Gemeente Emmen. Op 30 juni d.a.v. hield Jan Bakker in het Parochiehuys van de R.K. kerk aan de Meerstraat in Emmen een lezing over "De slag bij Ane in ruimer kader". Tenslotte was er de zeer goed bezochte lezing van Gerrie van der Veen in de Openbare Bibliotheek van Emmen, op 21 december 1992, over "de geschiedenis van Emmen tot 1850".

De secretaris geeft aan, dat de vorming van de werkgroepen helaas nog niet van de grond is gekomen.

Maar in de e.v. Nieuwsbrief zullen de leden de gelegenheid krijgen, d.m.v. het invullen van een coupon, zich op te geven voor één van de werkgroepen. Het secretariaat zal vervolgens de inzendingen inventariseren en op de e.v. bijeenkomst kunnen de leden in spē dan kennis met elkaar maken. Tenslotte spreekt de secretaris de hoop uit dat de vereniging in 1993 de peuterfase zal verlaten en de weg naar de volwassenheid zal inslaan.

De voorzitter bedankt de secretaris voor zijn terugblik. Uit de vergadering komt een vraag of er ook uitreksels zijn van de lezingen, die tot dusver gehouden zijn. De voorzitter meldt, dat de leden de schriftelijke neerslagen van de lezingen kunnen terugvinden, óf in één van de eerstkomende nieuwsbrieven óf in de "almanak" die in 1993 zal verschijnen.

3. Het financieel overzicht van penningmeester A. Bakker wordt goedgekeurd. De voorzitter bedankt hem voor het goede beheer van de penningen van de vereniging. De heer Lübberts informeert af de leden, die afgevoerd zijn wegens niet betaling van de contributie eerst ook bericht hebben gehad. De penningmeester kan deze vraag bevestigend beantwoorden.

Leden die in 1992 niet hebben betaald maar in 1993 toch weer willen deelnemen aan activiteiten van de vereniging zullen hun contributie voor 1992 alsnog moeten voldoen.

Afsluitend meldt de penningmeester dat hij voor 1993 een kascontrolecommissie in het leven wil roepen daar er anders geen goed toezicht is. Twee

leden zijn bereid zitting te nemen in deze commissie.

4. Bij het agendapunt "bestuurssamenstelling" meldt de voorzitter dat er nog steeds geen statuten zijn en dat de vereniging dus geen rechtsgeldigheid heeft. De voorzitter hoopt dat dit euvel in de loop van 1993 opgelost zal worden. Wanneer dit het geval is zal de vereniging in vergadering bijeengeroepen worden om de statuten te bekrachtigen. De voorzitter meldt dat het bestuur voorlopig werkt met een rooster van aftreden. Daar voorzitter Jan Bakker door drukke werkzaamheden en de aard van zijn werkzaamheden soms op het laatste moment moet afzeggen, heeft deze besloten af te treden.

Het bestuur stelt daarom voor om adviseur Ger de Leeuw te benoemen tot voorzitter en de rest van het bestuur te laten zitten. De vergadering kan zich hier unaniem in vinden. Het bestuur voor 1993 ziet er als volgt uit:

Voorzitter: G. de Leeuw

Secretaris: G. Katoen

Penningmeester: A.J. Bakker

Publicist (redactie historische reeks): P. Dokter

Archivaris: H. de Jong.

(N.B. het bestuur heeft na de vergadering als adviseur aangelrokken mej. R. van der Wijk, vooral met het oog op de samenstelling van een boekwerk en de Nieuwsbrieven).

De voorzitter bedankt vervolgens J. Bakker voor het werk dat hij voor de vereniging heeft gedaan en onderstreept die dank door het aanbieden van het boek: "Turfschipperij" van Hans Roest.

5. Bij agendapunt "toekomstplannen, komen eerst de bijeenkomsten aan de orde. De door het bestuur voorgestelde planning ziet er als volgt uit:

* medio maart: in het bruine café van het Nationaal Veenpark en uitsluitend toegankelijk voor leden: lezing Ger de Leeuw over de emigratie in het midden van de vorige eeuw vanuit Emmen naar de U.S.A. In de pauze discussie en vorming van de werkgroepen.

* april/mei: bijeenkomst over de turfschipperij. Het is de bedoeling om één of twee turfschippers uit te nodigen die door de leden ondervraagd kunnen worden. Tevens zal een deskundige aanwezig zijn die de leden wegwijs maakt in de wereld van het historisch interview (oral history).

* tweede helft september: bezoek aan het archief van Emmen, onder leiding van onslid, de heer P.M. Kraan.

* november: vergadering over de statuten. Vanuit de vergadering komen geen suggesties voor verdere lezingen.

6. Buiten deze bijeenkomsten om kunnen de leden zich in 1993 ook daadwerkelijk met historisch on

derzoek gaan bezighouden. De volgende werkgroepen zullen worden geïnstalleerd:

- * fotogroep
- * archiefgroep
- * interviewgroep
- * tentoonstellingsgroep
- * veldnamengroep.

Deze laatste groep is al van start gegaan; enkele leden zijn bezig met het uitzoeken van de veldnamen in Zuidbarge. Deze groep wil vooral in contact komen met mensen die zich nog oude veldnamen herinneren rondom Emmen en Noordbarge. Als u iemand kent, neem dan contact op met de secretaris.

7. Wat betreft de historische reeks, kan de voorzitter melden, dat er tot op heden zes bijdragen zijn. In concreto betekent dit plm. 85 pagina's tekst. De Leeuw rekent nog op een bijdrage van de familie Rensen over de beginfase van het Noorder Diepark en wellicht kan burgemeester Lenssen een voorwoord schrijven. Met de door het bestuur voorgestelde naam "Historie van het Suydevell" heeft de vergadering geen probleem.

Gevraagd wordt of het boek t.z.t. ook in de boekhandel te koop zal zijn. De voorzitter kan dit bevestigend beantwoorden.

8. Nadat blijkt dat géén van de leden nog agendapunten heeft en dat niemand gebruik maakt van de rondvraag, sluit de voorzitter de vergadering en nodigt iedereen uit de speciaal voor de jaarvergadering in het leven geroepen expositie te gaan bezichtigen. Deze is samengesteld uit kaarten van de veldnamen van Emmen en Barge (met dank aan P. Dokter), prentbriefkaarten van oud-Emmen (dank aan A.J. Bakker), turfexperimenten (samengesteld door de heren W. Gans en B. Wessel van het Nationaal Veenpark), landverhuizers (G. de Leeuw) en assistentie van H. de Jong en G. Katoen.

Van de penningmeester

Aan de leden van de Historische Vereniging Zuidoost Drenthe.

Geacht lid, Wij verzoeken u de contributie voor 1993 ad f 25,00 (huisleden f 10,00) vóór 1 mei aanstaande te willen overmaken op bankrekening 10.44.68.815 t.n.v. Historische Vereniging Z.O.Drenthe. Het gironummer van de (RABO) bank is 816267.

Het is ook mogelijk per kas te betalen op de bijeenkomst op 17 maart a.s.

Mocht u de contributie over 1992 nog niet hebben betaald, dan stellen wij het op prijs deze alsnog te ontvangen, graag vóór 31 maart 1993, of op de vergadering van 17 maart a.s. Degene, die vorig

jaar zich als lid heeft opgegeven en op genoemde datum de contributie niet heeft voldaan, zal helaas als lid moeten worden afgeschreven.

Met vriendelijke groet, uw penningmeester, A.J. Bakker.

Historisch archief

Het afgelopen jaar hebben wij van verschillende mensen kranteknipfels en geluidsbandjes mogen ontvangen voor een nog te vormen archief. Heel veel dank hiervoor. Dit archief zal vrij toegankelijk worden voor alle leden van de Historische Vereniging. Mocht u interessante documentatie thuis hebben liggen die een aanvulling kunnen vormen op de historie van Zuidoost-Drenthe schroom u dan niet contact op te nemen met onze archivaris. Wilt u uw documentatie niet afstaan, wat we ons heel goed kunnen voorstellen, dan zijn wij ook zeer tevreden met kopietjes.

Archivaris: H. de Jong, Kapelstraat 59, 7811 HC Emmen, tel: 05910-44650

Historische bijdrage

Familiearchieven kunnen een zeer waardevolle aanvulling zijn om een beeld te krijgen van het leven in een dorp in een bepaalde periode van de geschiedenis. Zo kwam ons een soort dagboek onder ogen uit de periode 1771-1823, afkomstig van de familie Schirring uit Westenesch, aangetekend in een Gronings wetboek "Selwerder Landrechten". Het "dagboek" werd bijgehouden door Hendrik Schirring, die er als kerkvoogd de financiën in bijhield en naar alle waarschijnlijkheid zijn vrouw, die veel historisch waardevolle aantekeningen maakte. Zo geeft het "dagboek" een beeld van Emmen in de strijd tussen de patriotten en de orangisten en het begin van de franse bezetting. Hieronder zullen we enkele fragmenten uit deze periode de revue laten passeren. Het ligt in de bedoeling het complete "dagboek" in de toekomst in de almanak te publiceren, voorzien van commentaar. Hier volgen enkele fragmenten:

* 1785 heeft het weer langduurig gevrooren het gehele winter tot in april toe 14 dage voor heeft men begunt te saaien. In deze jaren heeft men in de seven provinseijen al eenige onnigheden vernomen.

* Anno 1787 brak het swaarde uit in de maand September sijn der een groot getal soldaten door gereist dat veel schrik en benoutheid om de inwoonders toe bragte terwijl sij jeets dreiden en dwongen dog weiniig schaade veroorzaakt doe heeft men begunnen oranjen dragen en paterjot-

terij vernielig.

* 1787 op den laatsten Sondag des jaars sijnder in de Suidenveldse classij 3 predikanten bij praavijsi het prediken verbooden Schagt tot burger: albereng te Odoorn; hems te emmen (deze predikanten waren vurige patriotten. Albereng oftewel Gerrit Albrinck was in Emmen geboren.) Op de landdag 1788 is Johannes hems tot emme predikant afgeset en 3 hondert gulden tot leeftogt toegewesen.

1788 heeft roswinkel emmen en wesnessche dertig duisend gulden ontfangen voor veen of grondt dat an het munsstersche grinsde en daar an overgegaan uit welke somma heeft emmen en wesnessche elf duisend gulden getrokken 19 voor roswinkel.

doe sijn ook de eerste telgen in de emder holt gepoodt. (We maken een sprong naar 1795, als de Fransen ons land binnentrekken en Willem V naar Engeland vlucht).

* 1795 tusschen den 25 Janw en den 1 feberw sijder 3 troepen engelschen door emmen getrokken en overmagt dat veel schrik en ook schaade anbrogte daar na hollandes (op 22 januari besluiten Ridderschap en Eigenerfden mee te gaan met Overijssel en een capitulatie te sluiten met de Fransen. Op dat moment zwerven nog verspreide afdelingen Engelse troepen door Drenthe die aan het plunderen slaan. Het is zeer waarschijnlijk dat dit ook in Emmen gebeurde).

de laatst troep is de kerk vol peerden geweest engelschen.

* den 1 feberw isser een groote groep engelschen in Koeverden getrokken en hebben daar een koorn magesijn opgeslagen het mudde voor 9 gulden dog den 8 (februari) schijlijk uit de benihemer poort vertrokken voor schrik van de franschen het kruitmagesijn verdisterwier. doe begon het te dooen den 10 kwam der hoog water soo dat het in de huizen liep de wegen blank en galen in de dijken schuerde daar na weer opvrooren.

* den 11 sijn de franschen in koeverden gekoomen van doe af heeft men vriboomen opperigt en de vritekenen begint te dragen

den 17 sijn hijr door emmen de eerste en een groot gedeelte franschen gegaan en overnagt te peerd en te voet 8 ruiters bij ons

den 18 een minder getal bij ons 2 man

den 19 een derde troep bij ons 5 man

den 20 een vierde troep bij ons 6 man

den 21 de vijfde troep bij ons 10 man

den 22 de sesde troep tot den 26 bij ons 9 man

den 26 de sevende troep tot de 5 meerf bij ons 5 man

daags bij de buerten op de wagt en op de beirrollij (patrouille) in nabuirige dorpen om de engelschen

af te weeren.

den 14 meerf bij ons 2 man

* in midden van de maant sijn hijr door getrokken drie groote troepen vranschen ijder troep van een batteljon in 3 dagen

* den 16 mei is het vreetraktaat tussen vrankrijk en de vereenijdge neederlanden geslotten.

Verderop in het "dagboek": * 1796 op de ordonore landdag is door landvolmagten J p doornbos de predegstoel van emmen ontsegt en J hems wederom toegekent tot groote droefheid en moeilijheid voor doornbos en de heelle gemeente (De patriot Hems werd dus weer als dominee herbenoemd. Kennelijk moesten de boeren in Emmen niet veel hebben van deze patriot omdat er "grote droefheid" in de gemeente was.

Voor meer informatie over deze predikant verwijs ik naar de Nieuwe Drentse Volksalmanak 1987, blz. 31 e.v.)

Tot zover enkele fragmenten uit het "dagboek" van de familie Schirring.

P. Dokter.

NATIONAAL VEENPARK ONTSLAAT MEDEWERKER

Onder bovenstaande kop hebt U onlangs in de pers kunnen lezen, dat de educatief medewerker Gerard Katoen ontslagen werd bij het Nationaal Veenpark.

De heer Katoen is tevens onze secretaris. Wij als bestuur van de Historische Vereniging Zuidoost-Drenthe betreuen deze gang van zaken ten zeerste. We hebben begrepen dat onze secretaris (gelukkig) nog vol vertrouwen is, dat het nog weer goed komt. We wensen hem in deze periode veel sterkte toe!

We hopen dat deze situatie geen gevolgen heeft voor zijn medewerking aan de vereniging.

HET BESTUUR

OPGAVE-FORMULIER WERKGROEPEN HISTORISCHE VERENIGING

Ik wil niet alleen passief lid van de vereniging zijn, maar mij ook daadwerkelijk bezig houden met historisch onderzoek van Zuidoost Drenthe.

Mijn voorkeur gaat uit naar de volgende werkgroep:
(kruisje plaatsen bij uw voorkeur)

- Archief onderzoek
- Historische foto- en filmwerkgroep
- Oral history (het historische interview)
- Plaats- en veldnamen werkgroep

Persoonlijke gegevens:

Naam :.....
Adres :.....
Postcode en Woonplaats :.....
Telefoon :.....
Handtekening :.....

Dit formulier opsturen naar het secretariaat van de vereniging, het adres is:

Ruinerbrink 37
7812 RA Emmen
tel: 05910-13779

U mag dit formulier ook inleveren bij een van de bestuursleden op onze eerstvolgende lezing op 17 maart a.s.

Op deze avond zal een eerste inventarisatie gemaakt worden. Aspirant-werkgroepleden kunnen wellicht die avond een eerste afspraak maken.

(Mocht U deze Nieuwsbrief niet willen beschadigen dan kunt U de informatie ook even op een ander vel papier vermelden en aan de secretaris doen toekomen).